

**PEDAGOGIK MAHORAT HAQIDA TUSHUNCHA, UNING O‘QITUVCHI
FAOLIYATIDA TUTGAN O‘RNI VA AHAMIYATI**

*Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti akademik litseyi
Psixologi*

Jabborova Nodira O‘rinovna

*Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti akademik litseyi
o‘qituvchisi*

Aslanova Gulnoza Sattorovna

Annotatsiya: *Pedagogik mahorat haqida tushuncha, uning o‘qituvchi faoliyatida tutgan o‘rni va ahamiyati kengroq yoritilgan.*

Kalit so‘zlar: *Pedagogik mahorat, “Chin insonni qanday tarbiyalash kerak”, Pedagogik kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish, Pedagogik san‘at.*

Pedagogik san‘at vaziyat bilan bog‘liq. Bu yerda har gal hamma narsa go‘yo yangidan sodir bo‘lganday tuyuladi. Binobarin, kishi o‘zining har bir qadamini oldindan ko‘rishi, rejalashtirishi amalda mumkin bo‘lmaydi.

Pedagogning mehnati - bu behad izlanish va azob-uqubatli kechinmalar, ilhom va betakror nurlanish oni, ko‘pdan-ko‘p kundalik ishlar, hafsalasi pir bo‘lish va bolalar bilan birgalikda boshdan kechirilgan quvonchidan qanoat hosil qilishdir. Pedagogik san‘at - bu qandaydir qo‘l bilan tutib bo‘lmaydigan, fahm - farosat bilan amalga oshiriladigan narsadir, degan taassurot tug‘iladi. Har qanday ijodkorlik, buning ustiga pedagogik ijodkorlik quruq joyda faqat hissiy ta’sirlar asosida boshlanishi mumkin emas.

Tarbiya san‘atida o‘zining pedagogik texnikasi, o‘zining “bir qolipdagi” mehnat madaniyati borki, ulami bilib olish zarur. Pedagogik kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirishning butun tizimi ana shu bilib olishga qaratilishi kerak. Biroq hali hech kim oliy o‘quv yurtida o‘qib yoki o‘qituvchilar malakasini oshirish kursini tamomlagandan keyin mahoratli. usta pedagog bo‘lib qolmagan. Pedagogik mehnat ustalari maktabda vujudga keladi, bolalar bilan muomalada tarbiyalanadi.

Xo‘sh, pedagogik mahorat nima va u nimalardan tashkil topadi? Bu fahm - farosat va bilimlarning, chinakam ilmiy, tarbiyadagi qiyinchliklarni yengishga qodir bo‘lgan nufuzli rahbarlikning, bolalar qalbining qandayligini his qilish mahorati. ichki dunyosi nozik va zaif bo‘lgan bola shaxsiga mohirlik bilan avaylab yondashish, donolik va jiddiy dadillik, ilmiy tahlil, havas va fantaziyaga ega bo‘lgan qobiliyat mujassamidir. Pedagogik mahoratga pedagogik bilimlar, fahm-farosat bilan bir qatorda pedagogik texnika sohasidagi malakalar ham kiradiki, ular tarbiyaga ozroq kuch sarflab, ko‘proq natijalarga erishish imkonini beradi. Shuning bilan birga, pedagogning mahorati erishilgan narsalar chegarasidan tashqariga chiqishga doimo intilishni ham nazarda

tutadi. Shu kunga qadar pedagogik mahorat nazariyasi va metodikasining ishlab chiqilmaganligi shunga olib keladiki, pedagoglarning har biri o'zicha, paypaslab ijodiy izlanish olib boradi, ayni bir xil savollarni: bolalar bilan, pedagoglar jamoasi bilan qanday qilib til topish mumkin? Qanday qilib qisqa muddat ichida bolalar o'rtasidagi munosabatlarning haqqoniy manzarasiga erishmoq kerak? Bolalarni pedagogik talablarni bajarishga qanday qilib majbur etish mumkin? Qanday qilib yaxshi pedagogik ruhiyatni saqlab qolish va o'z kuch-quvvatini oqilona sarflash mumkin, degan savollarni muttasil takrorlaydi.

Bu savollarga beriladigan javoblar har bir mohir pedagogning ishida zarur bo'lgan umumiy pedagogik malakalarni shakllantirish bilan bog'liq bo'lib, mazkur masalalarni hal qilish pedagogdan odatdan tashqari kuch-g'ayratni, qat'iyatni, tirishqoqlikni, tadqiqotlar olib borishga intilishni, yangi vaziyatga, yangi jamoaga kirishish qobiliyatini, samimiyatni, to'g'rilik va halollikni, o'tkir aql-idrokni, bir vositani boshqasi bilan tekshirib ko'rish malakasini, o'z topilmalarining qimmatini aniqlash qobiliyatirini talab qiladi.

Pedagogik mahorat o'ziga bolalar haqidagi, ularning psixologiyasi to'g'risidagi, maktab haqidagi, ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va uning mazmuni, metodlari haqidagi keng bilimlarni qamrab oladi. Bu bilimlar umumiy pedagogik madaniyatni tashkil etadi, o'qituvchi, tarbiyachi bu madaniyatni egallamasa, hech vaqt o'z ishining chinakam ustasi bo'la olmaydi, yomon ma'nodagi eski usuldan, bir qolipdagi tayyor andazalarni ishlatishdan nariga o'tmaydi. Biroq zamonaviy o'qituvchiga birgina umumiy madaniyatning o'zi kifoya qilmaydi, maxsus bilimlar va malakalar: bolalarni kuzatish, ularning o'sishidagi muhim narsalarni aniqlay olish, bu muhim narsalarni jamiyatda vujudga kelgan asosiy ijtimoiy g'oyalar bilan taqqoslash, ulami rivojlantirish yo'llari va usullarini aniqlash, turli vositalar, tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish usullarining o'zaro bir-biriga o'tishi dialektikasini chuqur tahlil qilish, pedagogik izlanishlar va yutuqlarni ilmiy jihatdan bir tizimga solish malakalari zarur bo'ladi.

Ishni endigina boshlayotgan o'qituvchi va tarbiyachi uchun iloji boricha ko'proq mohir pedagoglar ish tajribasi bilan keng tanishib borish g'oyat muhim ahamiyatga egadir. Eng yaxshi namunalar asosida o'qib-o'rganish hamisha muvaffaqiyatliroq bo'ladi. Shu sababli ancha tajribali o'qituvchilar va tarbiyachilar tashkil etadigan darslarga, to'garak va klub mashg'ulotlariga, mehnat ishlariga kirib turish uchun vaqtni ayamaslik kerak. O'qituvchi eng yangi ilmiy asarlarni o'rganar ekan, o'zining hayotiy bilimini, his etgan va anglagan narsalarini, o'z tajribasini aslo kamsitmasligi kerak. Pedagogik jarayonda yosh o'qituvchilarni keng va dadil tajribachilik ishlariga yollash zarur. Nima uchun kishi o'ziga va o'zining o'qituvchilik imkoniyatlariga dadil munosabatda bo'lishi kerak? Chunki bundan boshqa yo'l yo'q: yosh o'qituvchilar ta'limda, bolalar bilan rnuomala-munosabatdagina mahoratli pedagog bo'lib yetishishi mumkin.

Pedagogik mahorat - izlanish, ijodiy mehnat mahsuli. Pedagogik mahorat hamma o'qituvchilar uchun bir qolipdagi ish uslubi emas, balki u har bir o'qituvchining o'z ustida ishlashi, ijodiy mehnati jarayonida yuzaga keladigan jarayondir. Mahoratli pedagog deganda - ravon va ta'sirchan nutqqa ega bo'lgan, o'tilayotgan mavzuga o'quvchi diqqatini torta oladigan, qobiliyatli, mavzuga mos ko'rgazmalar ijod qilib, undan unumli foydalana oladigan, har qanday sharoitda ham o'quvchi qalbiga yo'l topa oladigan, har bir darsi jarayonida bolaning qiziqishi va faoliyatini oshira oladigan kishini tushunamiz. V.A.Suxomlinskiy o'zining "Chin insonni qanday tarbiyalash kerak" degan asarida "O'qituvchining mehnatini biror narsa bilan qiyoslab ham, taqqoslab ham bo'lmaydi"-degan. To'quvchi bir soatdan keyinroq o'z ishining hosilini ko'radi, po'lat erituvchi bir necha soatdan so'ng olovdagi metall oqimidan shodlanadi - bu uning orzusini yuksak cho'qqisi; yer haydovchi, don sepuvchi g'allikor bir necha oydan keyin dalada o'stirgan boshoqlari va bir siqim donidan zavqlanadi. O'qituvchi esa o'z ijodining mahsulini ko'rish uchun yillab mehnat qilishi kerak. O'qituvchi har bir minut, har bir daqiqada o'zining yigirma yoki o'ttizta tarbiyalanuvchisidan har birini ko'rib turishi, u shu daqiqada nimalar o'ylayotganligini, qanday g'am-alamlar uni tashvishlantirayotganligini bilishi kerak.